Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Університет ISMA (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України
Національний інститут стратегічних досліджень
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Національний університет водного господарства та природокористування

ЗБІРНИК

X Міжнародної науково-практичної конференції

«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО»

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

СЕКЦІЯ 3. БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

351:355.292

Онищенко Світлана Володимирівна*[9]*,
доктор економічних наук, професор,
директор ННІ фінансів, економіки управління та права,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ: ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД

Масштаб соціально-економічних наслідків повномасштабного вторгнення Росії формує безпрецедентний запит на системне вирішення проблеми реінтеграції ветеранів. За оцінкою Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (UNDP) спільно з Міністерством у справах ветеранів України, відновлення людського капіталу демобілізованих військовослужбовців є одним із ключових чинників повоєнного економічного відродження країни [1]. Водночас в звіті Міжнародної організації з міграції МОМ (березень 2025) зафіксовано, що значна частина ветеранів стикається з бар'єрами у доступі до психосоціальної підтримки, зайнятості та соціальної інклюзії [2]. Все це зумовлює нагальну потребу в узагальненні міжнародних практик формування інклюзивних екосистем реінтеграції на засадах безпекоорієнтованого підходу.

Дослідження базується на порівняльному аналізі міжнародних програм і нормативно-аналітичних документів (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (UNDP), МОМ, VA США, Bundeswehr Transition Program, ізраїльські практики NATAL та YaHaLOM), систематизації результатів скопінгових оглядів у виданнях Journal of Veterans Studies та Journal of Military, Veteran and Family Health, а також узагальнення матеріалів Харківського національного університету внутрішніх справ щодо адаптації іноземного досвіду для України [3].

Порівняльний аналіз досвіду США, Ізраїлю, Великої Британії, Німеччини та Австралії засвідчує, що ефективна реінтеграція ветеранів потребує не розрізнених заходів, а цілісної екосистеми – мережі взаємопов'язаних інститутів, програм і ресурсів. Дослідження у сфері систематизації міжнародного досвіду вказує, що системні неефективності перешкоджають рівному доступу та підривають загальну узгодженість екосистеми підтримки ветеранів, а самі системи мають адаптуватися до потреб ветеранів, а не навпаки. Ключовими структурними елементами таких екосистем є: координаційна інституційна вертикаль – від спеціалізованих міністерств (США, Австралія, Франція) до міжвідомчих координаційних структур (Німеччина, Ізраїль, Велика Британія) [4]; мультидисциплінарна команда фахівців (психологи, соціальні працівники, кар'єрні консультанти, юристи); платформи взаємодії на рівні громади.

У міжнародній практиці безпекоорієнтований підхід (security-oriented approach) розглядається як система заходів, спрямованих на зниження ризиків дестабілізації – як для самого ветерана (психологічна безпека, зайнятість, соціальна захищеність), так і для суспільства (профілактика маргіналізації, ресоціалізація). Огляд мультимодальних інтервенцій (2014–2024) підтверджує, що програми, які поєднують травма-інформоване психологічне супроводження з кар'єрним консультуванням, забезпечують суттєве зниження симптомів ПТСР, підвищення рівня зайнятості та самоефективності ветеранів.

Ізраїльська практика NATAL та Warrior PATHH (США) демонструють ефективність раннього втручання та peer-support моделей як базових елементів

[9] Тези підготовлено в межах виконання НДР «Інклюзивна екосистема соціально-економічної реінтеграції ветеранів: безпекоорієнтований підхід», державний реєстраційний номер 0126U000630

безпекоорієнтованої реінтеграції [3]. Інклюзивність екосистем реінтеграції передбачає охоплення всіх категорій ветеранів незалежно від статі, типу служби, географії проживання та наявності інвалідності. Транснаціональний скопінговий огляд виявив, що найбільш інклюзивний підхід реалізується у Великій Британії, де ветеранський статус надається незалежно від типу служби та факту участі в операціях [4]. Програма ENCORE (VA, США) акцентує на критичних прогалинах: недостатній інклюзивності, необхідності залучення ветеранів до проєктування досліджень і послуг [5]. Перспективним є залучення роботодавців та університетів як стейкхолдерів екосистеми для забезпечення економічної реінтеграції.

Громадо-орієнтована реінтеграція як ефективна практика. Досвід проєктів Програми розвитку ООН (UNDP) – Німеччина в Україні підтверджує ефективність екосистемної моделі «знизу вгору»: відкриття простору для ветеранів у Чернігові за грантом понад 80 тис. дол. США забезпечило платформу для психологічної, правової та економічної підтримки з акцентом на перекваліфікацію та підприємництво. Посол Німеччини наголосив, що такі моделі мають значний потенціал для тиражування по всій країні. Глобальний аналіз МОМ (2025 р.) підкреслює необхідність доказового програмування, орієнтованого на соціальну згуртованість і зайнятість.

Систематизація іноземного досвіду дозволяє виокремити чотири ключові принципи формування інклюзивної екосистеми соціально-економічної реінтеграції ветеранів: системність, яка спрямована на інтеграцію психологічних, освітніх, економічних та правових компонентів у єдину мережу; проактивність, раннє втручання та безперервний супровід у процесі переходу до цивільного життя; партиципація – залучення самих ветеранів до проєктування програм та послуг; адаптивність, налаштування системи під локальний контекст і потреби різних категорій ветеранів. Для України, де відповідно реінтеграція ветеранів поряд із відновленням інфраструктури визначена пріоритетом людиноцентричного відновлення, запровадження зазначених принципів є основою формування національної екосистеми, здатної трансформувати військовий потенціал у рушійну силу повоєнного розвитку.

Література

1. United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *Review of international practice in the reintegration of veterans: Considerations for Ukraine in the war and post-war context.* https://www.undp.org/ukraine/publications/review-international-practice-reintegration-veterans-considerations-ukraine-war-and-post-war-context.

2. International Organization for Migration (IOM). (2025, March). *Veteran profiles and reintegration challenges in Ukraine.* Displacement Tracking Matrix. https://reliefweb.int/report/ukraine/veteran-profiles-and-reintegration-challenges-ukraine-thematic-brief-march-2025.

3. Твердохлєбова Н. Використання зарубіжного досвіду реінтеграції військовослужбовців. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2026. Вип.1 (112). С. 348–363. DOI: https://doi.org/10.32631/v.2026.1.25.

4. Tony Carlton (2025). Evidence integration review of multimodal interventions for PTSD, social reintegration, and economic stability in veterans. *Journal of Veterans Studies, 11*(2). https://journal-veterans-studies.org/articles/10.21061/jvs.v11i2.683.

5. Jacquelyn N. Heuer, et al. (2024). Changes to Veteran community reintegration research needed to address diverse needs of Veterans and their communities. *Journal of Military, Veteran and Family Health.* https://utppublishing.com/doi/full/10.3138/jmvfh-2023-0109.

6. Pedersen, C. L., & Wieser, C. (2024). Student veterans' transition and reintegration into education: A transnational scoping review. *International Journal of Lifelong Education, 43*(6), 603–624. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02601370.2024.2374749.

7. United Nations Development Programme (UNDP). (2026). *Updated Ukraine recovery and reconstruction needs assessment (RDNA5).* https://www.undp.org/ukraine/press-releases/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released.